

Ebeveyn Teknoferansı ile Tükenmişliği Arasındaki İlişkide Tutumların Aracı Rolü*

Nursima ÖZBEK¹
Önder BALTACI²

Öz

Bu araştırma ebeveyn teknoferansı ve ebeveyn tükenmişliği arasındaki ilişkide ebeveyn tutumlarının aracı rolünü incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmamıza 474 ebeveyn katılmıştır. Kesitsel nicel yöntemde ilişkisel tarama deseninde gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi sonucunda ebeveyn teknoferansı ile ebeveyn tükenmişliği arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveyn teknoferansı ile demokratik ebeveyn tutumu arasında düşük düzeyde negatif anlamlı, otoriter ebeveyn tutumu arasında orta düzeyde pozitif anlamlı, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ve izin verici ebeveyn tutumu düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bununla birlikte ebeveyn tutumlarının ebeveyn tükenmişliği ve teknoferansı arasındaki ilişkide aracı rolünü incelemek için bootstrapping analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları otoriter ve izin verici tutumun bu ilişkide tam aracılık, demokratik tutumun ise kısmi aracılık rolü bulunduğunu göstermiştir. Aşırı koruyucu tutumun ise anlamlı bir aracı rol göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn teknoferansı, ebeveyn tutumu, ebeveyn tükenmişliği, teknoferans

*Bu çalışma, ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından tamamlanan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹Lisansüstü Öğrencisi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, E-posta: nursimaozbek6@gmail.com, ORCID: 0009-0002-9344-5174

²Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, E-posta: obaltaci@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9974-8507

ÖZBEK, N., BALTACI, Ö. (2026) Ebeveyn Teknoferansı ile Tükenmişliği Arasındaki İlişkide Tutumların Aracı Rolü. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 26(72), 647-680. DOI: 10.21560/spcd.vi.1746916

The Mediating Role of Parenting Attitudes in The Relationship Between Parental Technoference and Parental Burnout

Abstract

This study was conducted to examine the mediating role of parenting attitudes in the relationship between parental technoference and parental burnout. A total of 474 parents participated in the study. The study employed a cross-sectional quantitative approach within a correlational survey design. Data were collected using the Demographic Information Form, the Parental Burnout Assessment Scale, the Parenting Attitude Scale, and the Technology Interference in Life Examples Scale. Pearson Product–Moment Correlation analysis revealed a low-level positive significant relationship between parental technoference and parental burnout. Low-level negative significant relationships were found between parental technoference and democratic parenting attitude, while moderate-level positive significant relationships were found with authoritarian parenting attitude, and low-level positive significant relationships were found with overprotective and permissive parenting attitudes. In addition, bootstrapping analysis was conducted to examine the mediating role of parenting attitudes in the relationship between parental burnout and technoference. The results indicated that authoritarian and permissive attitudes had a full mediating role in this relationship, whereas the democratic attitude had a partial mediating role. It was determined that the overprotective attitude did not show a significant mediating role.

Keywords: *Parental technoference, parenting attitudes, parental burnout, technoference*

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik cihazlar sadece iletişim aracı olmanın ötesine geçerek farklı işlevlerde de kullanılmaktadır. Evden okula, sokaktan iş yerine kadar insanın bulunduğu her ortamda yer bulan teknolojik cihazlar, hayatı kolaylaştırırken aynı zamanda çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir (Aydoğdu ve Çevik, 2020). Cihazların günlük hayatta haberleri takip edebilme, diğer insanlarla temas kurma, bankacılık işlemleri, sağlık ve ulaşım hizmetlerine erişme gibi kolaylaştırıcı işlevleri vardır (Coyne vd., 2014; McDaniel vd., 2012; Örtücü, 2023). Ayrıca iletişim ve etkileşimi arttırabileceği gibi sık ve kontrolsüz kullanım sonucunda iletişimi ve etkileşimi bozabilmektedir (Barr vd., 2020; Karadağ vd., 2016).

Kişilerin iletişim sırasında telefon, tablet, bilgisayar vb. teknolojik cihazları kullanmaları sonucunda iletişimde meydana gelen kesinti “teknofrans (technoference)” olarak tanımlanmaktadır (McDaniel vd., 2018). Teknofrans (technoference) sözcüğü “technological” (teknolojik) ve “interference” (müdahale/engel) sözcüklerinden oluşmaktadır (Stockdale vd., 2018). Teknofrans, kişinin iletişim sırasında önceliğini ve dikkatini karşısındaki yerine teknolojik cihazlara vermesidir (Örtücü, 2023). Ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimleri sırasında dikkatlerini teknolojik cihazlara vermesiyle gerçekleşen iletişim kopukluğu da ebeveyn teknofransı olarak tanımlanmıştır (Radesky vd., 2014).

Ebeveynler yaşadıkları stres durumları karşısında telefonla konuşarak, televizyon izleyerek, mesajlaşarak, sosyal medyada zaman geçirerek rahatlamaya çalışması ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimi kesintiye uğratabilir (Akbağ ve Sayiner, 2021). Ebeveynlerin çocuklarıyla oldukları zamanlarda teknolojik cihaz kullanımları ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin zarar görmesinde etkili olmaktadır (McDaniel vd., 2023). Teknofrans davranışı esnasında kişiler dikkatini çocuğa daha az vermektedirler. Bu kişiler daha az iletişim başlatırken, sohbete odaklanmakta zorlanırlar ve çocuğun ihtiyaçlarını daha az fark etmektedirler. Çocukla geçirilen ortak zaman diliminde teknolojik cihaz kullanmayan ya da az kullanan kişiler ise dikkatini çocuğa verebildiklerinden dolayı çocukla daha fazla etkileşim kurabilmektedirler (Ochoa vd., 2020). Swit vd. (2025) tarafından yapılan çalışmada çocuklar,

ebeveynlerin fiziksel olarak yanlarında olsa bile kendileriyle ilgilenmediklerini ve çoğunlukla cihazlara daldıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin iş için cihaz kullanmak zorunda kaldıklarını düşündükleri gibi mesajlaşma, arama, sosyal medyada gezinme ve komik video izleme gibi eğlence amaçlı da cihaz kullandıklarını gözlemlemişlerdir.

Ebeveyn teknoloferansı üzerine yapılan bir sistematik derleme çalışmasında, ebeveyn- çocuk etkileşimi sırasında ebeveynin dikkatinin teknolojik cihazlara yönelmesinin, ebeveyn-çocuk iletişimi, ruh sağlığı, aile yaşamından memnuniyet, dil gelişimi, akıllı telefon bağımlılığı gibi pek çok açıdan olumsuz etkiye neden olduğu tespit edilmiştir (Özbek ve Baltacı, 2024). Ebeveyn teknoloferansına maruz kalarak görmezden geldiğini hissederek çocukların, ebeveynlerinin dikkatini çekmek için davranışlarında aşırılıklar sergilediği (Stockdale vd., 2018); aile yaşamından hissettikleri memnuniyetin, algılanan duygusal desteğin ve ilişki kalitesinin azaldığı ifade edilmiştir (Meeus vd., 2021). Ogata vd. (2025) tarafından ebeveynin cihaz kullanım süresi arttıkça çocuğun dil ve sosyal gelişiminin olumsuz etkilendiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte ebeveyn teknoloferansının kaygı aracılığıyla ergenlerde akademik tükenmişliğin artmasında etkili olduğu ve kızların erkeklerden daha çok etkilendiği tespit edilmiştir (Chang ve Zhang, 2025).

Ebeveyn teknoloferansı, çocukların daha fazla yalnız hissetmesi, akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal duyarlılığının artması üzerinde de etkili olmuştur (Liu vd. 2020). Bunu destekleyen 3032 ilkokul öğrencisinin katılımıyla yapılan bir çalışmada ebeveyn-çocuk ilişkisini zayıflatan teknoloferans davranışıyla ebeveynlerin çocuklarına karşı daha olumsuz davranışlar sergilemesinin çocukta problemli akıllı telefon kullanma davranışının oluşması üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Shao vd., 2024). 1354 Çinli lise öğrencisinin katılımıyla yapılan bir başka çalışmada ebeveyn teknoloferansındaki artışın gençlerin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde de artışa neden olduğu tespit edilmiştir (Qiao ve Liu, 2020). Zhang vd. (2025) ise çalışmalarında ebeveyn teknoloferansının, çocukların sorunlu ekran kullanımı üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmaya göre her iki ebeveyninde dikkatini teknolojik cihaza yöneltmesi çocukların sorunlu ekran kullanım riskini arttırmaktadır.

Ebeveyn teknoferansı, çocukların iletişim kurma çabalarının daha az karşılık bulmasına ve etkileşimin kalitesinin düşmesinde etkili olmaktadır. Bu durum çocukların sosyal performansını da olumsuz yönde etkilemektedir (Chamam vd., 2024). Anne ve çocuklar üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada anne teknoferansındaki artışın çocukların anneleriyle olan bağlarını daha olumsuz değerlendirmelerine neden olduğu ve sosyal-duygusal becerilerini olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir (Zayia vd., 2021). Bununla birlikte ebeveyn teknoferansı arttıkça ebeveynlerin olumsuz davranışlarının olumsuz etkileri artmaktadır. Ebeveynlerin olumlu davranışlarının ise çocuk üzerindeki etkisi zayıflayabilmektedir (Jiang vd., 2024).

Özetle, ebeveynlerin günlük hayatta ve rollerinde yaşadıkları yoğun stres ile bunalmışlık durumlarından kaçış için teknolojik cihazları kullanabildikleri söylenebilir. Bu durum, hem ebeveynin hem de çocuğun hayatında olumsuz davranışlara ve alışkanlıklara yol açabilmektedir. Ebeveynlerin ruh sağlığının ebeveyn teknoferansı üzerinde etkili olduğu göz önüne alındığında bu çalışmada ebeveyn teknoferansı ve tükenmişliği arasındaki ilişkide rol oynayabilecek değişkenler ele alınmak istenmiştir. Bu araştırma kapsamında ebeveyn tutumları aracılık eden değişken olarak kabul edilmiştir.

Ebeveyn Tükenmişliği ve Ebeveyn Teknoferansı

Kişisel kaynakların bitmesi olarak tanımlanan tükenmişlik, kişinin günlük, sıradan olaylarda bile ümitsizlik barındıran, enerjisi çoğunlukla negatif olan kişiler için kullanılmaktadır (Dolan, 1987). Ebeveynlerin uzun süre strese maruz kalması sonucunda ebeveynin bitkin ve yorgun hissetmesi ise ebeveyn tükenmişliği olarak açıklanmaktadır (Mikolajczak vd., 2020). Tükenmişlik yaşayan ebeveynler çocuklarına karşı sorumluluk almada, duygusal olarak istikrarlı ve merhametli davranmada zorluk yaşayabileceği gibi çocukla etkileşimde olmakta da zorlanabilmektedirler (Le Vigouroux vd., 2017).

Ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn rolünde tükenme, ebeveyn benliğinde zıtlık, bıkkınlık duyguları ve duygusal uzaklaşma olmak üzere 4 boyutta açıklanmaktadır. Ebeveyn rolünde tükenme boyutunda, ebeveyn çocuğa karşı sorumlulukları sonucunda aşırı yorgunluk yaşamaktadır. Ebeveyn benliğinde zıtlık boyutunda ebeveyn kendisine yabancılık çekmektedir. Bıkkınlık duyguları boyutunda ebeveyn, rollerinden keyif almayarak bıkkınlık

yaşamaktadır. Duygusal uzaklaşma boyutunda ise ebeveyn çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını sağlarken duygusal ihtiyaçlarına karşı daha az ilgili olmaktadır (Prikhidko ve Swank, 2020; Roskam vd., 2018).

Ebeveynler için sosyal desteğin az olması, stresli ev ortamı, çalışma durumu, ebeveynlik rollerini yerine getirme konusundaki endişeler tükenmişlik için risk faktörü oluştururken, duygu düzenleme becerisinin ebeveyn tükenmişliği üzerinde koruyucu etkisi olmaktadır (Swit ve Breen, 2022). Anneler, ev içi ve çocuklarla ilgili konularda tek başına sorumluluk aldıklarında yalnızlaştıklarını ve buna bağlı olarak yaşadıkları stresin arttığını ifade etmişlerdir (Cengiz-Saltuk ve Erciyes, 2020). Eşlerinden destek alan annelerin ise hem duygusal yüklerinin azaldığı hem de tükenmişlik düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Tural, 2023). Algılanan eş desteğinin yüksek olmasıyla birlikte ebeveynin eğitim düzeyinin ve gelir seviyesinin de tükenmişlik için koruyucu etkisi olduğu ifade edilmiştir (Çaşka, 2024).

Ebeveynler, günlük yaşamın, iş yükünün ve üstlendikleri çeşitli rollerin yarattığı zorluklar karşısında rahatlamak amacıyla sıklıkla teknolojik cihazlara yönelmektedirler (Radesky vd., 2015). Bunu destekleyen çalışmalarda da ebeveynlik rollerinin gerektirdiği sorumluluklardan bunalan ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimden kaçmak için cihazlara yöneldiği gözlemlenmiştir (Hiniker vd., 2015; McDaniel, 2019). Stres seviyesi yüksek olan ebeveynlerde problemlili akıllı telefon kullanma eğiliminin arttığı ve bu durumun teknoloferans davranışına da yol açtığı görülmektedir (Yıldız vd., 2025).

Wolfers (2021) çalışmasında ebeveynlerin stresle başa çıkmada erişim kolaylığı sayesinde teknolojik cihazları tercih ettiklerini tespit etmiştir. Ebeveynlerin, cihazları sosyal destek almak ve dikkat dağıtmak amacıyla kullandığı gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin günlük işler sırasında teknolojik cihazlara hızlıca bakma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Ebeveynler, çocukla geçirilen yorucu bir gün sonrasında tek rollerinin ebeveynlikten oluşmadığını ve dış dünyayla yeniden bağlantıda hissetmek amacıyla teknolojik cihazlara yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca teknolojik cihaz kullanımının hızlı ve pratik olması ebeveynlerin stresle başa çıkmak için çoğunlukla dijital içerikler ve uygulamalardan faydalanmalarına yol açtığı gözlemlenmiştir (Radesky vd., 2016).

McDaniel ve Radesky (2018) de çalışmalarında çocukların zor davranışlarının ebeveynlerin streslerinin artmasında etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum, ebeveynlerin teknolojik cihazlara yönelmesiyle birlikte çocuklarından uzaklaşmaları üzerinde de etkili olmuştur. Ayrıca, teknoloferansın babalarda daha düşük düzeyde ortak ebeveynlik algısında, annelerde ise artan depresif belirtilerle ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda, uzun süreli strese maruz kalan ve tükenmişlik yaşayan bir ebeveynin, çocuğuyla etkileşim halindeyken teknolojik cihazlara yönelme eğiliminde olabileceği; bunun da ebeveyn-çocuk etkileşimini olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilebilir.

Ebeveyn Tutumlarının Aracı Rolü

Çocukların davranışları karşısında ebeveynlerin sözlü ya da sözsüz ifadelerine yansıyan tepki ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Bu tepkiler, ebeveynin çocuk yetiştirmeye yönelik değerlerinden etkilenecek çocuklarına yaklaşımlarına yansımaktadır (Eroğlu ve Parlar, 2018). Ebeveynin yetiştiği kültür, kendi ebeveynlerinin tutumları, yaşam olayları, eğitim durumu vs. ebeveyn tutumu üzerinde etkili olmaktadır (İnanç vd., 2017).

Mikolajczak vd. (2018) çalışmasında tükenmişlik yaşayan ebeveynlerin tahammül seviyelerinin düşmesine bağlı olarak çocuklarına karşı daha cezalandırıcı ya da ihmalkâr tutum sergilediğini ifade etmiştir. Tükenmişlik yaşayan ebeveynlerin çocuklarına zarar verebilecek davranışlar gösterme ve onlara karşı cezalandırıcı ya da şiddet içeren tutumlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Griffith, 2022). Benzer şekilde, dijital ortamda geçirilen zamanın da ebeveynlik davranışları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Ante-Contreras (2016) çalışmasında otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin sosyal medyada daha fazla zaman geçirdikleri ortaya konulmuştur. Günlük sosyal medya kullanım süresinin artmasıyla birlikte, ebeveynlerin çocuklarına bağırma, cezalandırma ve eleştirme gibi olumsuz davranışlarında da artış gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerini ilgisiz olarak algılayan çocukların ise iletişim eksikliği nedeniyle internet bağımlılığı risklerinin diğer ebeveyn tutumlarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli, 2010). Benzer şekilde Jago vd. (2011) tarafından yürütülen bir çalışmada, izin verici

ebeveyn tutumunun otoriter ebeveyn tutumuna göre çocukların televizyon izleme süresini arttırdığı ancak ebeveynler sınır koyduğunda bu sürenin azaldığı gözlemlenmiştir. Otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu tutumdaki ebeveynlerin çocuklarında problemleri medya kullanım oranı yüksekken; aile içi iletişimin güçlü olduğu ve sınırların konulduğu demokratik ebeveynlerin çocuklarında bu oranın düşük olduğu tespit edilmiştir (Avcı, 2023).

Demokratik tutuma sahip ebeveynler aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynlere göre çocuklarını daha aktif ve bölmeden dinlerken; iletişim sırasındaki engelleri daha iyi yöneterek dikkatlerini çocuğa yönlendirmektedirler. Bununla birlikte demokratik ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlere göre çocuklarına karşı daha ilgili olması, iletişim sırasında ortaya çıkan sorunları çözme becerilerinin de daha yüksek olmasında etkili olmaktadır (Gelen vd., 2024).

Bu araştırmada, ebeveyn teknoloferansı ile tükenmişliği arasında ebeveyn tutumlarının aracılık rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Literatür incelendiğinde ebeveyn teknoloferansının, ebeveyn tükenmişliği ya da ebeveyn tutumu ile arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte ebeveyn teknoloferansı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunun örneklemi çocuklar oluşturmuştur; bu araştırma örnekleminin ebeveynlerden oluşturması açısından önemlidir.

Ebeveyn teknoloferansının tükenmişlik ile ilişkisini araştırarak, ebeveyn tutumlarının aracılık rollerinin incelenmesi, ebeveynin çocuğu ile iletişimi sırasındayken teknolojik cihaz kullanımına yönelimini anlamak açısından önemli olacaktır. Bu durumun anlaşılması, ebeveynin etkileşim içinde olduğu (çocuk, partner, arkadaş vb.) bireylerle etkili iletişim kurması, stresle başa çıkmada yeni müdahalelerin geliştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ebeveyn teknoloferansı, tükenmişliği ve tutumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

2. Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide demokratik ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?

3. Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide otoriter ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?

4. Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide aşırı koruyucu ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?

5. Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide izin verici ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ebeveyn teknoloferansı ile ebeveyn tükenmişliği arasındaki ilişkide ebeveyn tutumlarının aracı rolünü incelemeyi amaçlayan kesitsel nicel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada, değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymaya yönelik ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2016). Bu kapsamda ebeveyn tükenmişliği bağımsız değişken, ebeveyn teknoloferansı bağımlı değişken ve ebeveyn tutumları aracı değişkenler olarak ele alınmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile incelenmiş; ebeveyn tutumlarının aracılık rolü ise, dolaylı etkilerin güvenilir biçimde test edilmesine olanak sağlayan bootstrap temelli Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılarak değerlendirilmiştir (Kline, 2016; Preacher ve Hayes, 2008).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubuna katılımcılar, kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Katılım daveti, araştırmacılar tarafından hazırlanan çevrim içi anket formu aracılığıyla duyurulmuştur. Bu form, çeşitli ebeveyn gruplarına, sosyal medya platformları (Instagram, Facebook, WhatsApp ebeveyn grupları) ve okul rehberlik servisleri üzerinden paylaşılmıştır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmıştır.

Dahil edilme kriterleri olarak; (1) en az bir çocuğa sahip olma ve (2) çocuğun 0-14 yaş aralığında olması ölçütleri belirlenmiştir. Bunun dışında formu eksiksiz dolduran ve ölçütleri karşılayan ebeveynler analize dâhil edilmiştir. Dışlama kriterleri arasında ise, (a) ölçütleri karşılamayan (örneğin çocuğu olmayan veya 14 yaş üstü çocuk sahibi olan), (b) ölçek maddelerini

eksik yanıtlayan ve (c) veri setinde uç değer olarak belirlenen katılımcılar yer almıştır. Bu nedenle toplam 52 katılımcı analiz dışı bırakılmış, 474 ebeveyn den elde edilen veriler analizlerde kullanılmıştır.

Örneklem büyüklüğü belirlenirken, G*Power 3.1 programı kullanılmıştır. Korelasyon analizlerinde küçük-orta etki büyüklüğü ($r = .20$), %95 güven düzeyi ($\alpha = .05$) ve %95 test gücü ($1 - \beta = .95$) dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucunda minimum 220 katılımcının yeterli olacağı belirlenmiştir. Bu doğrultuda ulaşılan 474 ebeveynin çalışmanın istatistiksel güç açısından yeterli örneklem büyüklüğünü fazlasıyla karşıladığı söylenebilir.

Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bir işte çalışma durumu, çocuk sayısı, çocuk yaşı, en sık kullanılan teknolojik cihaz, teknolojik cihaz kullanım amacı, teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenlerine göre katılımcılara ait bilgilerin frekans ve yüzdeleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Betimsel İstatistikler

Özellik	Değişken	N	%
Cinsiyet	Kadın	407	85.9
	Erkek	67	14.1
Yaş	20-27 yaş	18	3.8
	28-35 yaş	141	29.7
	36-45 yaş	267	56.3
	46-55 yaş	47	9.9
	56-65 yaş	1	.2
Medeni Durum	Evli	445	93.9
	Bekâr	29	6.1
Öğrenim Durumu	İlkokul	39	8.2
	Ortaokul	35	7.4
	Lise	101	21.3
	Ön Lisans – Lisans	238	50.2
	Lisansüstü	61	12.9
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	259	54.6
	Çalışmıyorum	215	45.4
Aylık Hane Gelir	10.000 TL ve altı	16	3.4
	10.001 – 17.000 TL	53	11.2
	17.001 – 25.000 TL	98	20.7
	25.001 – 50.000 TL	177	37.3
	50.001 ve üzeri	150	27.4

Çocuk Sayısı	1 çocuk	125	26.4
	2-3 çocuk	329	69.4
	4-5 çocuk	20	4.2
Çocuk Yaş	0-5 yaş	113	23.8
	6-10 yaş	222	46.8
	11-14 yaş	139	29.1
En Sık Kullanılan Teknolojik Cihaz	Telefon	422	89.0
	Tablet	9	1.9
	Bilgisayar	19	4.0
	Televizyon	18	3.8
	Diğer	6	1.2
Kullanım Amacı	Alışveriş Yapmak	10	2.1
	Mesajlaşmak/Aramak	188	39.7
	Haber	71	15.0
	Fotoğraf/Video Çekmek	4	0.8
	Sosyal Medya	76	16.0
	İş	12	2.5
	Birden Fazla Amaç	113	23.8
Süre	0-1 saat	52	11.0
	1-3 saat	256	54.0
	3-5 saat	124	26.2
	5-7 saat	35	7.4
	7 saat ve üzeri	7	1.5

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın (%85.9) ve 36–45 yaş aralığında (%56.3) olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin çoğu evli (%93.9) ve ön lisans-lisans mezunudur (%50.2). Katılımcıların yarısından fazlası bir işte çalışmakta (%54.6) ve 25.001–50.000 TL (%37.3) aralığında aylık gelire sahiptir. Ebeveynlerin çoğu iki veya üç çocuk sahibidir (%69.4); çocukların yaklaşık yarısı 6–10 yaş aralığındadır (%46.8). Teknolojik cihaz kullanımında telefon (%89.0) öne çıkmakta, en yaygın kullanım amacı mesajlaşma/arama (%39.7) ve birden fazla amaçla kullanım (%23.8) olarak belirtilmiştir. Katılımcıların büyük kısmı günde 1–3 saat (%54.0) aralığında teknolojik cihaz kullanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada ebeveynlerin demografik bilgilerine “Demografik Bilgi Formu” aracılığıyla ulaşılmıştır. Aynı zamanda ebeveynlerin ebeveyn tükenmişliğini ölçmek için “Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi Ölçeği”, ebeveyn tutumlarını ölçmek için “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve ebeveyn teknoloferanslarını ölçmek için “Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği” kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmada ebeveynlerin demografik özelliklerini öğrenebilmek amacıyla araştırmacı tarafından Demografik Bilgi Formu hazırlanmıştır. Demografik Bilgi Formu'nda ebeveynlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bir işte çalışma durumu, çocuk sayısı, çocuk yaşı, en sık kullanılan teknolojik cihaz, teknolojik cihaz kullanım amacı gibi demografik özelliklerini belirlemeye yönelik bilgiler sorulmuştur.

Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi

Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi ebeveynlerin ebeveynlik süreciyle ilgili tükenmişlik düzeylerini ölçmek amacıyla Roskam vd. (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Arıkan vd. (2020) tarafından yapılmıştır. Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi 23 maddeden oluşan bir ölçektir (örneğin, “Ebeveyn olarak yolumu kaybetmiş gibi hissediyorum”) ve ebeveynlik sürecine ilişkin tükenmişliği değerlendirmektedir. Maddeler 0'dan (hiçbir zaman) 6'ya (her gün) kadar 7 puanlık bir ölçek üzerinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar ebeveyn tükenmişliğinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçme aracı duygusal tükenme (9 madde), ebeveyn benliği ile zıtlık (6 madde), bıkkınlık duyguları (5 madde) ve duygusal mesafe (3 madde) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracının Türkçe versiyonun yapı geçerliliğinin iyi uyum iyiliği indekslerine (χ^2 (226) = 3498.67, $p < .001$; CFI = .99, GFI = .99, RMSEA = .06, SRMR = .07) sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ölçme aracının cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği

Ebeveyn Tutum Ölçeği ebeveynlerin ebeveyn tutum ve davranış düzeylerini ölçmek amacıyla Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn Tutum Ölçeği 46 maddeden oluşan bir ölçektir (örneğin, “Çocuğuma karşı sabırsızım.”) ve ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutum ve davranışlarını değerlendirmektedir. Maddeler 1'den (hiçbir zaman böyle değildir) 5'e (her zaman böyledir) kadar 5 puanlık bir ölçek üzerinde derecelendirilmektedir. Ölçme aracı demokratik (17 madde), otoriter (11 madde), aşırı koruyucu (9 madde) ve izin verici (9 madde) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Boyuttan alınan yüksek puanlar ilgili ebeveyn tutumunun daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçme aracının yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizinde dört faktörlü yapının toplam varyansın %33'ünü açıkladığı görülmüştür. Ayrıca eş değer ölçekler ile korelasyonlar incelenmiş ve orta ve yüksek düzeyde korelasyon değerleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda ölçme aracının cronbach alfa iç tutarlık katsayısı demokratik tutum için .83, otoriter tutum için .76, aşırı koruyucu tutum için .75 ve izin verici tutum için .74 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise ölçme aracının cronbach alfa iç tutarlık katsayısı demokratik tutum için .86, otoriter tutum için .74, aşırı koruyucu tutum için .78 ve izin verici tutum için .63 olarak bulunmuştur.

Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği

Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği bireylerin kişilerarası ilişkileri esnasında teknolojik cihazların bu ilişkilerin arasına girmesi düzeylerini ölçmek amacıyla McDaniel ve Coyne (2016) tarafından geliştirilmiştir. Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Özcan ve Tezel Şahin (2023) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik ve geçerlilik çalışmasına 252 kişi katılmıştır. Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeği 5 maddeden oluşan bir ölçektir (örneğin, “Eşim, yüz yüze konuşmamız esnasında başkalarına mesaj veya e-posta gönderir”) ve kişilerin yakın ilişkilerindeki teknolojisini değerlendirmektedir. Bu araştırmada, ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkileşimleri esnasındaki teknolojisini incelenildiği için ölçme aracındaki

ifadeler ebeveyn-çocuk ilişkisini yansıtacak şekilde değiştirilmiştir (örneğin, “Çocuğumla, yüz yüze konuşmamız esnasında başkalarına mesaj veya e-posta gönderirim). Maddeler 0'dan (hiçbir zaman) 6'ya (günde 10 veya daha fazla kez) 7 puanlık bir ölçek üzerinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar ebeveyn teknoferansının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçme aracı tek boyuttan oluşmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, ölçme aracının Türkçe formunun yapı geçerliliğine ilişkin elde edilen uyum indeksleri oldukça güçlü bir model uyumuna işaret etmektedir ($\chi^2/sd = .230$; RMSEA = .000; RMR = .006; NFI = .99; GFI = 1.00; AGFI = .99; CFI = 1.00). Ayrıca ölçeğin iç tutarlılığı yüksek bulunmuş ve Cronbach alfa katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada uygulanan formun Cronbach alfa değeri ise .68 olarak belirlenmiştir. Bu durum, ölçeğin genel olarak kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Romantik partner ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeğinin, içeriksel tutarlılık ilkesi gözetilerek ebeveyn çocuk etkileşim bağlamına uyarlanabildiğine ilişkin kanıtlar mevcuttur. McDaniel ve Radesky (2018) ile Stockdale vd., (2018) tarafından yürütülen çalışmalarda, partnerler arası teknoloji müdahalesini ölçmeye yönelik ölçekler, yalnızca “partner” ifadesi “child” şeklinde düzenlenmek suretiyle ebeveyn-çocuk ilişkilerinde teknoloji temelli kesintileri değerlendirmek üzere kullanılmış ve bu uyarlamalar, ölçeklerin yapısal geçerliliğini zedelemeyen uygulanabilmiştir. Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkileşimleri esnasındaki teknoferansları incelendiği için ölçme aracındaki ifadeler ebeveyn-çocuk ilişkisini yansıtacak şekilde değiştirilmiştir (örneğin, “Çocuğumla, yüz yüze konuşmamız esnasında başkalarına mesaj veya e-posta gönderirim). Ölçeğin bu bağlamda geçerli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen model uyum değerleri ($\chi^2/sd = 4.037$, GFI = .985, AGFI = .954, IFI = .958, TLI = .914, CFI = .957, SRMR = .034, RMSEA = .080), Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .68 olarak bulunmuştur, ölçeğin tek boyutlu yapısının kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığını göstermektedir. Ayrıca bir ölçme ve değerlendirme uzmanı ile iki psikolojik danışmanlık alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan elde edilen geribildirimler doğrultusunda ifadelerin dil, kapsam ve bağlamsal uygunluğu

değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin ebeveyn-çocuk etkileşimi bağlamında kapsam geçerliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, mevcut uygulama, ilgili literatürle tutarlı biçimde, bağlamsal bir uyarlama örneği olarak değerlendirilmekte ve ölçeğin ebeveyn-çocuk etkileşim bağlamında geçerli biçimde kullanılabileceğine işaret etmektedir.

Veri Analizi

Veri analiz sürecinde öncelikle normallik, uç değerler ve kayıp veriler değerlendirilmiştir. Bu aşamada toplam 52 veri analiz dışında bırakılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemek amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş; çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olması, normallik varsayımının sağlandığına işaret etmiştir. Alan yazında, özellikle büyük örneklerde ($N > 300$), çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 sınırları içinde kalmasının normal dağılım varsayımının kabul edilebilir düzeyde sağlandığını gösterdiği belirtilmektedir (George ve Mallery, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu doğrultuda elde edilen değerlerin kabul edilebilir aralıkta olduğu değerlendirilmiştir. Analizin bir sonraki adımında araştırmanın sürekli değişkenlerine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiş; ardından değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide ebeveyn tutumlarının aracılık etkisini test etmek amacıyla Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) kullanılmıştır. Bu kapsamda önce ölçme modeli test edilerek gizil yapıların geçerliliği değerlendirilmiş, ardından yapısal model doğrulanmıştır. Modelin uygunluğunu değerlendirmek amacıyla çeşitli uyum indekslerinden yararlanılmış; ayrıca farklı model karşılaştırmaları için ek model uygunluk kriterleri dikkate alınmıştır. Ebeveyn teknoloferansı ve ebeveyn tutumlarına ait alt boyutlar tek boyutlu yapılar olarak ele alınmış ve analizlerde madde parselleme yöntemine başvurulmuştur. Bu yöntem, ölçümlerin güvenirliğini artırmakta ve modele katkı sağlamaktadır. Son olarak, aracılık etkisinin anlamlılığını test etmek amacıyla bootstrap yöntemine yer verilmiş ve güven aralıkları üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

BULGULAR

Betimsel ve Korelasyonel Analizler

İlk olarak araştırmadaki sürekli değişkenlere (ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn teknoferansı, ebeveyn tutumları) ilişkin betimsel ve korelasyonel istatistikler incelenmiştir. Tablo 2' de araştırmadaki sürekli değişkenlere ilişkin betimsel ve korelasyonel istatistik sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. *Değişkenlere Ait Betimsel ve Korelasyonel İstatistikler (N=474)*

Değişken	1	2	3	4	5	6
1. Ebeveyn teknoferansı	–					
2. Ebeveyn tükenmişliği	.19**	–				
3. Demokratik ebeveyn tutumu	-.20**	-.26**	–			
4. Otoriter ebeveyn tutumu	.34**	.44**	-.33**	–		
5. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu	.09*	.01	.15**	.06	–	
6. İzin verici ebeveyn tutumu	.25**	.24**	-.10*	.27**	.13**	–
$\bar{x}$	6.71	20.43	73.93	20.70	32.36	19.50
SS	4.56	19.50	7.56	5.33	6.36	4.73
Çarpıklık	0.81	1.27	-0.53	0.39	-0.27	0.14
Basıklık	0.17	1.44	-0.53	-0.44	-0.49	-0.50
Cronbach's α	0.68	0.92	0.86	0.74	0.78	0.63

Not. * $p < .05$; ** $p < .001$

Tablo 2. incelendiğinde verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir. Bununla birlikte tabloda sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Bu kapsamda ebeveyn teknoferansı ile ebeveyn tükenmişliği ($r = .19$; $p < 0.001$) arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveyn teknoferansı ile demokratik ebeveyn tutumu ($r = -.20$; $p < 0.001$) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı, otoriter ebeveyn tutumu ($r = .34$; $p < 0.001$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ($r = .09$; $p < 0.05$) arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ve izin verici ebeveyn tutumu ($r = .25$; $p < 0.001$) düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Yapısal Eşitlik Modellemesi

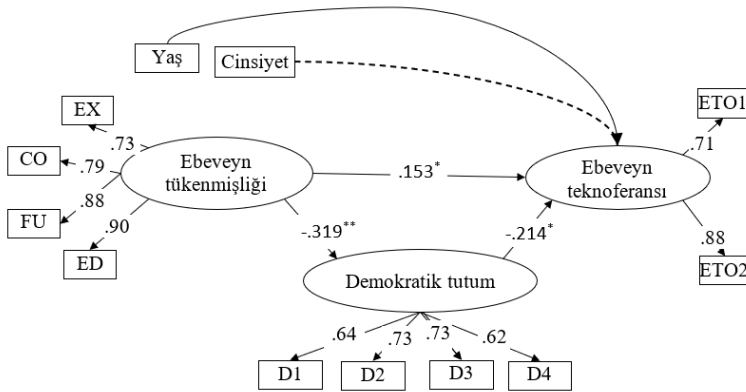
Demokratik Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü

Bu bölümde “Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide demokratik ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?” sorusunu cevaplamak amacıyla yapılan ölçme modeline, yapısal modele ve bootstrapping işleminin sonuçları sunulmuştur.

Ölçme modeli; ebeveyn teknoloferansı, ebeveyn tükenmişliği ve demokratik ebeveyn tutumu olmak üzere üç gizil değişkenle birlikte ebeveyn teknoloferansı için iki, ebeveyn tükenmişliği için üç ve demokratik ebeveyn tutumu için dört olmak üzere toplam 9 gözlenen değişkenden oluşmaktadır. Sonuçlara göre ölçme modelinin iyi uyum verdiği görülmektedir, χ^2 (32, N = 474) = 88.43, $p < .001$; CFI = .97; NFI = .95; TLI = .96; SRMR = .045; RMSEA = .061. Ayrıca, faktör yükleri .61 ile .89 arasında değiştiği anlaşılmakta ve bu değerler ışığında, gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri anlamlı bir şekilde temsil edebildiği söylenebilmektedir.

Ölçüm modeli ardından, yapısal modelde ilk olarak, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında demokratik ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu model sınanmıştır. Tam aracı modelde ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında doğrudan bir yol kurulmamakta, demokratik ebeveyn tutumunun aracılığıyla ebeveyn tükenmişliğinin ebeveyn teknoloferansını yordaması ele alınmaktadır. Demokratik ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu modelin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde tüm değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilmektedir; χ^2 (49, N = 474) = 127.09, $p < .001$; CFI = .96; NFI = .93; TLI = .94; SRMR = .056; RMSEA = .05; AIC = 185.09; ECVI = 0.39. En iyi modeli ortaya çıkarabilmek için demokratik ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu model incelenmiştir. Başka bir değişle modele, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında doğrudan bir yol eklenmiştir. Analizler sonrasında, demokratik ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu modelin de uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır χ^2 (48, N = 474) = 119.79, $p < .001$; CFI = .96; NFI = .94; TLI = .95; SRMR = .048; RMSEA = .056; AIC = 179.79; ECVI = 0.38. Her iki modelin de tüm yol katsayılarının anlamlı olduğu görülmüştür.

Demokratik ebeveyn tutumunun tam aracı ya da kısmi aracı olduğu modelden hangisinin tercih edileceğine yönelik gerçekleştirilen kay-kare fark testi sonuçlarına göre ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasındaki eklenen doğrudan yolun modele anlamlı katkı sağladığı anlaşılmaktadır ($\Delta x^2 = 7,3$, $sd = 1$, $p < .001$). Ayrıca kısmi aracı modelin AIC ve ECVI değerlerinin tam aracı modelin AIC ve ECVI değerlerinden de küçük olduğu görülmektedir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında demokratik ebeveyn tutumunun kısmi bir aracı role sahip olduğu model tercih edilmiştir. Bu modele ilişkin yol katsayıları Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 1. Demokratik ebeveyn tutumunun kısmi aracı modele ait standardize edilmiş yol katsayıları

Not. D Demokratik tutum parselleri; ETO Ebeveyn teknoferansı parselleri

Bootstrapping işlemi sonucu oluşan doğrudan ve dolaylı yollara ilişkin katsayılar ve bu katsayılarla yönelik güven aralıkları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Demokratik Ebeveyn Tutumunun Kısmi Modele Ait Bootstrapping İşlemi

Model yolları	Katsayı	95 % GA	
		Alt	Üst
<i>Doğrudan</i>			
ET → ETO	.15	.03	.26
ET → DT	-.31	-.42	-.20
DT → ETO	-.21	-.34	-.07
<i>Dolaylı</i>			
ET → DT → ETO	.06	.01	.12

Not. ET ebeveyn tükenmişliği; DT demokratik ebeveyn tutumu; ETO ebeveyn teknoloferansı

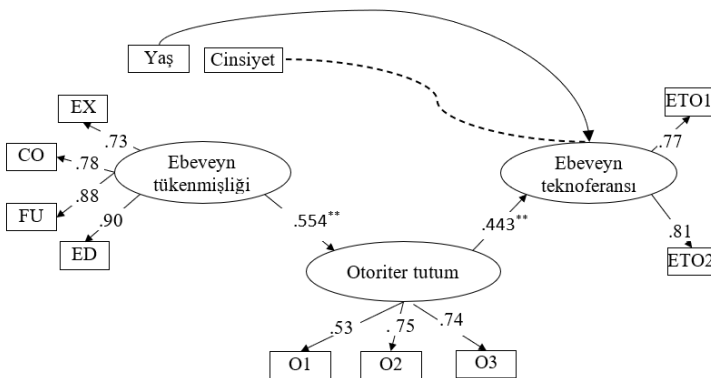
Tablo 3 incelendiğinde, bootstrapping işlemi ardından tüm doğrudan yol katsayılarının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, dolaylı yol katsayısının da anlamlı olduğu görülmektedir, (bootstrap katsayısı = .06, 95% G.A. = .01, .12). Tüm bu sonuçlar ele alındığında, demokratik ebeveyn tutumunun ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında kısmi aracı rol oynadığı söylenebilmektedir.

Otoriter Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü

Bu bölümde “Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide otoriter ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?” sorusunu cevaplamak amacıyla yapılan ölçme modeline, yapısal modele ve bootstrapping işleminin sonuçları sunulmuştur.

Ölçme modeli; ebeveyn teknoloferansı, ebeveyn tükenmişliği ve otoriter ebeveyn tutumu olmak üzere üç gizil değişken ile birlikte ebeveyn teknoloferansı için iki, ebeveyn tükenmişliği için üç ve otoriter ebeveyn tutumu için için üç olmak üzere toplam 8 gözlenen değişkenden oluşmaktadır. Sonuçlara göre ölçme modelinin iyi uyum verdiği görülmektedir, χ^2 (24, N = 474) = 52.18, $p < .001$; CFI = .98; NFI = .97; TLI = .97; SRMR = .033; RMSEA = .050. Ayrıca, faktör yükleri .53 ile .90 arasında değiştiği anlaşılmakta ve bu değerler ışığında, gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri anlamlı bir şekilde temsil edebildiği söylenebilmektedir.

Ölçüm modeli ardından yapısal modelde ilk olarak, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında otoriter ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu model sınanmıştır. Tam aracı modelde ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında doğrudan bir yol kurulmamakta, otoriter ebeveyn tutumunun aracılığıyla ebeveyn tükenmişliğinin ebeveyn teknoferansını yordaması ele alınmaktadır. Otoriter ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu modelin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde tüm değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilmektedir; χ^2 (39, N = 474) = 96.14, $p < .001$; CFI = .97; NFI = .95; TLI = .95; SRMR = .044; RMSEA = .05; AIC = 150.14; ECVI = 0.31. Ayrıca modelin tüm yol katsayılarının anlamlı olduğu görülmüştür. En iyi modeli ortaya çıkarabilmek için otoriter ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu model incelenmiştir. Başka bir değişle modele, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında doğrudan bir yol eklenmiştir. Analizler sonrasında, otoriter ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu modelde ebeveyn tükenmişliğinden ebeveyn teknoferansına giden doğrudan yol katsayısının anlamlı olmadığı görülmüştür (bootstrap katsayısı = -.02, $p > 0.5$). Bu sonuç doğrultusunda, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında otoriter ebeveyn tutumunun tam bir aracı role sahip olduğu model tercih edilmiştir. Bu modele ilişkin yol katsayıları Şekil 2'de verilmektedir.

Şekil 2. Otoriter ebeveyn tutumunun kısmi aracı modele ait standardize edilmiş yol katsayıları.

Not. O Otoriter tutum parselleri; ETO Ebeveyn teknoferansı parselleri

Bootstrapping işlemi sonucu oluşan doğrudan ve dolaylı yollara ilişkin katsayılar ve bu katsayılara yönelik güven aralıkları Tablo 4' te yer almaktadır.

Tablo 4. *Otoriter Ebeveyn Tutumunun Kısmi Modele Ait Bootstrapping İşlemi*

Model yolları	Katsayı	95 % GA	
		Alt	Üst
<i>Doğrudan</i>			
ET → OT	.55	.46	.64
OT → ETO	.44	.32	.54
<i>Dolaylı</i>			
ET → OT → ETO	.24	.17	.31

Not. *ET* ebeveyn tükenmişliği; *OT* otoriter ebeveyn tutumu; *ETO* ebeveyn teknoloferansı

Tablo 4 incelendiğinde, bootstrapping işlemi ardından tüm doğrudan yol katsayılarının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, dolaylı yol katsayısının da anlamlı olduğu görülmektedir, (bootstrap katsayısı = .24, 95% G.A. = .17, .31). Tüm bu sonuçlar ele alındığında, otoriter ebeveyn tutumunun ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında tam aracı rol oynadığı söylenebilmektedir.

Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü

Bu bölümde “Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide aşırı koruyucu ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?” sorusunu cevaplamak amacıyla yapılan ölçme modeline, yapısal modele ve bootstrapping işleminin sonuçları sunulmuştur.

Ölçme modeli; ebeveyn teknoloferansı, ebeveyn tükenmişliği ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu olmak üzere üç gizil değişken ile birlikte ebeveyn teknoloferansı için iki, ebeveyn tükenmişliği için üç ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu için üç olmak üzere toplam 8 gözlenen değişkenden oluşmaktadır. Sonuçlara göre ölçme modelinin iyi uyum verdiği görülmektedir, χ^2 (24, N = 474) = 34.23, $p > 0.5$; CFI = .99; NFI = .98; TLI = .99; SRMR = .031; RMSEA = .030. Ayrıca, faktör yükleri .57 ile .90 arasında değiştiği anlaşılmakta ve bu değerler ışığında, gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri anlamlı bir şekilde temsil edebildiği söylenebilmektedir.

Yapısal modelde ilk olarak, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu model sınanmıştır. Tam aracı modelde ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında doğrudan bir yol kurulmamakta, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun aracılığıyla ebeveyn tükenmişliğinin ebeveyn teknoloferansını yordaması ele alınmaktadır. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu modelde ebeveyn tükenmişliğinden aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna giden doğrudan yol katsayısının anlamlı olmadığı görülmüştür (bootstrap katsayısı = .01, $p > 0.5$). Bunun sonucunda aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu model incelenmiştir. Ancak benzer şekilde aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu modelde de ebeveyn tükenmişliğinden ebeveyn teknoloferansına giden doğrudan yol katsayısının anlamlı olmadığı görülmüştür (bootstrap katsayısı = .01, $p > 0.5$). Tüm bunlar sonucunda, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun tam veya kısmi aracı olduğu modellerin anlamlı olmadığı söylenebilir.

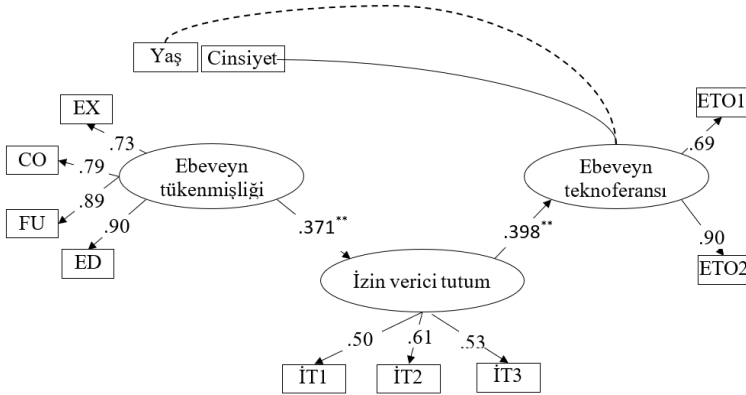
İzin Verici Ebeveyn Tutumunun Aracı Rolü

Bu bölümde “Ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide izin verici ebeveyn tutumu aracı rol oynamakta mıdır?” sorusunu cevaplamak amacıyla yapılan ölçme modeline, yapısal modele ve bootstrapping işleminin sonuçları sunulmuştur.

Ölçme modeli; ebeveyn teknoloferansı, ebeveyn tükenmişliği ve izin verici ebeveyn tutumu olmak üzere üç gizil değişken ile birlikte ebeveyn teknoloferansı için iki, ebeveyn tükenmişliği için üç ve izin verici ebeveyn tutumu için için üç olmak üzere toplam 8 gözlenen değişkenden oluşmaktadır. Sonuçlara göre ölçme modelinin iyi uyum verdiği görülmektedir, $\chi^2 (24, N = 474) = 42.49$, $p < .05$; CFI = .98; NFI = .97; TLI = .98; SRMR = .034; RMSEA = .040. Ayrıca, faktör yükleri .50 ile .89 arasında değiştiği anlaşılmakta ve bu değerler ışığında, gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri anlamlı bir şekilde temsil edebildiği söylenebilmektedir.

Yapısal modelde ilk olarak, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında izin verici ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu model sınanmıştır. Tam aracı modelde ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasında

doğrudan bir yol kurulmamakta, izin verici ebeveyn tutumunun aracılığıyla ebeveyn tükenmişliğinin ebeveyn teknoferansını yordaması ele alınmaktadır. İzin verici ebeveyn tutumunun tam aracı olduğu modelin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde tüm değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilmektedir; χ^2 (39, N = 474) = 87.62, $p < .001$; CFI = .97; NFI = .94; TLI = .95; SRMR = .049; RMSEA = .05; AIC = 141.62; ECVI = 0.29. En iyi modeli ortaya çıkarabilmek için izin verici ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu model incelenmiştir. Başka bir değişle modele, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında doğrudan bir yol eklenmiştir. Analizler sonrasında, izin verici ebeveyn tutumunun kısmi aracı olduğu modelde ebeveyn tükenmişliğinden ebeveyn teknoferansına giden doğrudan yol katsayısının anlamlı olmadığı görülmüştür (bootstrap katsayısı = .10, $p > 0.5$). Bu sonuç doğrultusunda, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında izin verici ebeveyn tutumunun tam bir aracı role sahip olduğu model tercih edilmiştir. Bu modele ilişkin yol katsayıları Şekil 3'te verilmektedir.

Şekil 3. İzin verici tutumunun kısmi aracı modele ait standardize edilmiş yol katsayıları

Not. *IT* İzin verici tutum parselleri; *ETO* Ebeveyn teknoferansı parselleri

Bootstrapping işlemi sonucu oluşan doğrudan ve dolaylı yollara ilişkin katsayılar ve bu katsayılarla yönelik güven aralıkları Tablo 5' te yer almaktadır.

Tablo 5. İzin Verici Tutumunun Kısmi Modele Ait Bootstrapping İşlemi

Model yolları	Katsayı	95 % GA	
		Alt	Üst
<i>Doğrudan</i>			
ET → İT	.37	.25	.48
İT → ETO	.39	.21	.54
<i>Dolaylı</i>			
ET → İT → ETO	.14	.06	.23

Not. ET ebeveyn tükenmişliği; İT izin verici ebeveyn tutumu; ETO ebeveyn teknoferansı

Tablo 5. incelendiğinde, bootstrapping işlemi ardından tüm doğrudan yol katsayılarının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, dolaylı yol katsayısının da anlamlı olduğu görülmektedir, (bootstrap katsayısı = .14, 95% G.A. = .06, .23). Tüm bu sonuçlar ele alındığında, izin verici ebeveyn tutumunun ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasında tam aracı rol oynadığı söylenebilmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ebeveyn teknoferansı, tükenmişliği ve tutumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı ve ebeveyn teknoferansı ile tükenmişliği arasında ebeveyn tutumlarının aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen birinci bulgu ebeveyn teknoferansı ile tükenmişliği arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmasıdır. Dolayısıyla ebeveynlerin tükenmişliği arttıkça teknoferans davranışlarında da artış gözlemlenmektedir. Bu bulgu, tükenmiş ebeveynlerin stresle başa çıkmada daha çok kaçınma ve dikkat dağıtıcı davranışlara yöneldiklerini ortaya koyan çalışmalarla paraleldir. Nitekim Radesky vd. (2016), ebeveynlerin zorlayıcı ebeveynlik anlarında dijital cihazları rahatlama ve kaçış amacıyla kullandığını; Wolfers'in (2021) nitel çalışması ise stres altında ebeveynlerin mobil medya kullanımını “duygusal mola” olarak gördüklerini göstermektedir. Bununla birlikte ebeveyn teknoferansı ile demokratik ebeveyn tutumu arasında düşük düzeyde negatif anlamlı, otoriter ebeveyn tutumu arasında orta düzeyde pozitif anlamlı, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumu arasında

düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ebeveyn tutumlarıyla teknoloferans arasındaki bu örüntü, ebeveynlik stillerinin aile içi iletişimin niteliğini ve duygusal düzenlemeyi şekillendirdiğini gösteren kuramsal yaklaşımlarla uyumludur. Baumrind'in (1966) modeline göre demokratik ebeveynler çocukla daha sıcak ve duyarlı bir ilişki kurarken, otoriter veya izin verici ebeveynler ya aşırı kontrol ya da sınır eksikliği nedeniyle etkileşim kalitesini düşürebilmektedir. Dolayısıyla bu tutum yapılarının dijital dikkat dağınıklarıyla birlikte çalışması beklenen bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen ikinci bulgu ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide demokratik ebeveyn tutumunun kısmi aracı rol oynamasıdır. Bu bağlamda tükenmişlik ile teknoloferans arasındaki ilişki üzerinde demokratik ebeveyn tutumunun zayıflatıcı bir etkiye sahip olarak, söz konusu ilişkiyi dolaylı biçimde şekillendirmektedir. Demokratik ebeveynliğin bu koruyucu etkisi, ebeveyn-çocuk etkileşiminin niteliğini artırdığı ve duygusal düzenlemeyi desteklediğini gösteren uluslararası bulgularla da tutarlıdır. Örneğin Meeus vd. (2021), aile içi iletişimi güçlü olan ebeveynlerde teknoloferans algısının daha düşük olduğunu; Chamam vd. (2024) ise sıcak ve duyarlı ebeveynlik davranışlarının dijital dikkat bölünmelerinin çocuk üzerindeki olumsuz etkilerini azalttığını göstermiştir. Demokratik tutumda ebeveyn çocuğun bireyselliğini kabul eden, onun bağımsız düşünmesini ve duygularını ifade etmesini destekleyen bir yaklaşım sergiler (Karabulut Demir ve Şendil, 2008). Böylelikle iletişimde açıklık ve anlayışın benimsenmesi ebeveynlerin yaşadıkları stres ve tükenmişlik durumlarında teknolojik cihazlara yönelmek yerine duygularını daha işlevsel şekilde ifade etmelerine imkân sağlayabileceği düşünülmektedir. Demokratik ebeveynlik aynı zamanda yüksek düzeyde duygusal düzenleme becerisiyle ilişkilidir. Mikolajczak vd. (2019), duygu düzenleme becerilerinin tükenmişlikten kaynaklanan olumsuz ebeveyn davranışlarını azalttığını göstermekte; bu durum demokratik tutumun teknolojik kaçış davranışlarını azaltmadaki potansiyel rolünü desteklemektedir.

Araştırmada elde edilen üçüncü bulgu, ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoloferansı arasındaki ilişkide otoriter ebeveyn tutumunun tam aracı rol oynamasıdır. Bu bağlamda ebeveyn tükenmişliğinin teknoloferans üzerinde

doğrudan anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Söz konusu etki, otoriter ebeveyn tutumu aracılığıyla dolaylı olarak pozitif yönlü gerçekleşmiştir. Alan yazın incelendiğinde ebeveynlerin yaşadıkları stres arttıkça daha otoriter tutum sergiledikleri ve otoriter tutumların ise iletişim kalitesini azalttığı tespit edilmiştir. Bu durum, stresli ebeveynlerin hem daha katı bir tutum sergileme hem de çocuklarıyla olan iletişimde zayıflık yaşama olasılığını arttırmaktadır (Apaydın, 2024). Bu durumla birlikte bulgumuz göz önüne alındığında ebeveynlerin bunalmışlık durumlarında teknolojik cihazlara daha fazla yönelebilecekleri söylenebilir. Nitekim McDaniel ve Radesky (2018), ebeveyn-çocuk iletişiminin gergin ve düşük duyarlılık içerdiği ailelerde teknoferansın daha sık görüldüğünü bildirmektedir. Böyle bir iletişim ikliminde tükenmiş ebeveynin çocuğa yönelme kapasitesinin azalması, teknolojiyi kaçınma veya duygusal mola aracı olarak kullanma ihtimalini güçlendirebilir. Teknoferans davranışındaki artış ise ebeveyn-çocuk iletişimini olumsuz yönde etkileyecektir (Chamam vd., 2024; Corkin vd., 2021; Ekinci, 2023; Konrad vd., 2021).

Araştırmada elde edilen dördüncü bulgu ebeveyn tükenmişliği ile ebeveyn teknoferansı arasındaki ilişkide aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun anlamlı bir rol oynamamasıdır. Alan yazın incelendiğinde birebir örtüşen çalışma bulunmamakla birlikte, kadın katılımcılarla yapılan bir çalışmada, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile tükenmişliğin alt boyutları arasında sınırlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Aşırı koruyuculuk arttıkça duygusal tükenmenin azaldığı görülürken; aşırı koruyucu tutum ile duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Aydiner, 2017). Bir başka çalışmada da ebeveynlerin dijital farkındalık ve dijital bağımlılık düzeyleri arasında ebeveyn tutumlarından sadece aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun aracı rolünün olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum üzerinde aşırı koruyucu tutum ile dijital bağımlılık arasındaki ilişkinin zayıf olması etkili olmuştur (Koca, 2024).

Araştırmada elde edilen son bulgu ise ebeveyn tükenmişliği ve tutumu arasında izin verici ebeveyn tutumunun tam aracı rol oynamasıdır. Bu bağlamda değişkenler arasındaki etki, izin verici ebeveyn tutumu aracılığıyla dolaylı olarak pozitif yönlü gerçekleşmiştir. İzin verici tutumda ebeveynler, çocuklarına daha az sınır koymakla birlikte çocukların isteklerini sıklıkla

kabul eden serbest bir yaklaşıma sahiplerdir (Baumrind, 1966). Bu tutumdaki ebeveynlerde dağınıklık ve duygusal dengesizlik gibi kişilik özellikleri olduğu tespit edilmiştir (İnanç vd., 2017). Benzer şekilde, gevşek sınırlar ve düşük ebeveyn kontrolünün dijital dikkat dağınıklarını artırdığını bildiren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Hiniker vd. (2016), sınır koyma düzeyi düşük ebeveynlerde teknoloji kullanımının aile etkileşimini daha kolay böldüğünü belirtmektedir. Tükenmişlikle birlikte bunalım ve isteksizlik yaşayan ebeveynler, daha esnek ve sınır koymaktan kaçınan bir tutum olarak izin verici tutumu benimseyebilirler. Bu durum, ebeveynin çocuğa karşı sorumlulukları ertelemesine, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılarken duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmesiyle birlikte ebeveynin teknolojik cihazlara yönelmesi üzerinde de etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ebeveyn danışmanlığı ve aile temelli psiko-eğitim programları açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Ebeveyn tükenmişliği ile teknoloferans arasındaki ilişki, danışmanlık sürecinde ebeveynlerin dijital farkındalık, duygusal öz düzenleme ve ebeveyn-çocuk etkileşim becerileri üzerinde çalışılması gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda psikolojik danışmanlar, ebeveynlere yönelik müdahale programlarında dijital cihaz kullanım sınırları, duygusal tükenmişlik belirtilerinin tanınması ve etkili iletişim stratejileri konularına yer verebilirler. Ayrıca sosyal politika düzeyinde, ebeveynlerin teknolojik farkındalıklarını ve dijital denge becerilerini destekleyen kamu farkındalık kampanyaları ve ebeveyn destek merkezleri gibi uygulamaların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Ebeveyn tükenmişliğinin ebeveyn teknoloferansı üzerinde anlamlı bir ilişkinin olmasıyla birlikte, bu ilişkide ebeveyn tutumlarının rolü olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlik tutumlarının teknoloferansı etkileyen önemli bir faktör olmasıyla tükenmişlikle başa çıkmada ebeveynlik tutumları dikkate alınabilir. Teknoferans düzeyinin azalmasına yönelik, ebeveynlerin tükenmişliğini önleyici programlar hazırlanabilir.

Bu araştırmada kullanılan veriler, katılımcıların kendi beyanlarına dayalı olarak çevrim içi anket aracılığıyla toplanmıştır. Bu durum, öz-bildirim temelli ölçümlerin doğasında bulunan sosyal beğenirlik yanlılığı ve yanıt

tutarsızlığı gibi sınırlılıkları beraberinde getirebilir. Ayrıca araştırmanın kesitsel desende yürütölmüş olması, değişkenler arasındaki ilişkilerde nedensel yorum yapılmasına imkân vermemektedir. Bunun yanında, çalışmada kullanılan Yaşam Örneklerinde Teknoloji Müdahalesi Ölçeğı'nin Cronbach alfa katsayısının .68 olması, elde edilen bulguların yorumlanmasında dikkate alınması gereken bir diğer sınırlılıktır. Çalışmada katılımcıların gönüllölük esasına göre seçilmesi, örnekleme öz-seçim yanlılığı olasılığını gündeme getirmektedir. Bu durum, araştırmaya katılmaya daha istekli bireylerin belirli özelliklerde farklılaşabileceğı ihtimalinden dolayı bulguların genellenebilirliğini sınırlayabilir.

Gelecek araştırmalarda, ebeveyn teknoloferansı ve tükenmişlik ilişkisini daha derinlemesine anlamak için boylamsal çalışmaların, deneysel müdahale programlarının ve nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir. Ayrıca farklı kültürlerden ve sosyoekonomik düzeylerden ebeveyn gruplarının incelenmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akbağ, M., & Sayiner, B. (2021). Dijital teknolojinin yansımaları: Ebeveyn teknoloferansı ve sosyotelizmi. *Humanistic Perspective*, 3(3), 753-778. <https://doi.org/10.47793/hp.996220>
- Ante-Contreras, D. (2016). *Distracted parenting: How social media affects parent-child attachment* (Master's Theses, California State University). <https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/292/>
- Apaydın, B. (2024). *Ebeveyn stresi, ebeveyn tutumları ve ebeveyn çocuk iletişimi arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arıkan, G., Üstündağ-Budak, A. M., Akgün, E., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2020). Validation of the Turkish version of the parental burnout assessment (PBA). *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 15–32. <https://doi.org/10.1002/cad.20375>
- Avcı, F.M. (2023). *Dijital ebeveynlik farkındalığı ve ebeveyn tutumlarının çocuklarda ekran bağımlılığı ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Bakırçay Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Avcı, F.M. (2023). *Dijital ebeveynlik farkındalığı ve ebeveyn tutumlarının çocuklarda ekran bağımlılığı ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Bakırçay Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydiner, M. N., (2024). *Kadın öğretmenlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki: bir özel okul örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoğdu, F. & Çevik, Ö. (2020). Okul psikolojik danışmanlarının sosyotelist davranışlarının, sosyotelizme maruz kalma ve yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(3), 219-230. <https://doi.org/10.47793/hp.810850>
- Barr, R., Kirkorian, H., Radesky, J., Coyne, S., Nichols, D., Blanchfield, O., Rusnak, S., Stockdale, L., Ribner, A., Durnez, J., Epstein, M., Heimann, M., Koch, F.-S., Sundqvist, A., Birberg-Thornberg, U., Konrad, C., Slussareff, M., Bus, A., Bellagamba, F., & Fitzpatrick, C. (2020). Beyond screen time: A synergistic approach to a more comprehensive assessment of family media exposure during early childhood. *Frontiers in Psychology*, 11, 1283. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01283>
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887- 907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen and J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Sage.

- Büyükşahin Çevik, G., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Can, A. (2019). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (6. baskı). Pegem Akademi.
- Cengiz Saltuk, M. & Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(2), 106-120.
- Chamam, S., Forcella, A., Musio, N., Quinodoz, F., & Dimitrova, N. (2024). Effects of digital and non-digital parental distraction on parent-child interaction and communication. *Front Child Adolesc Psychiatry*, 3, 1330331. <https://doi.org/10.3389/frcha.2024.1330331>
- Chang, L., & Zhang, H. (2025). Longitudinal association between parental technofence and adolescent academic burnout: Anxiety and sex matter. *Psychology in the Schools*. <https://doi.org/10.1002/pits.23579>
- Corkin, M. T., Henderson, A. M. E., Peterson, E. R., Kennedy-Costantini, S., Sharplin, H. S., & Morrison, S. (2021). Associations between technofence, quality of parent-infant interactions, and infants' vocabulary development. *Infant Behavior & Development*, 64, 101611. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2021.101611>
- Coyne, S. M., Padilla- Walker, L. M., Fraser, A. M., Fellows, K., & Day, R. D. (2014). "Media time = family time": positive media use in families with adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 29(5), 663-688. <https://doi.org/10.1177/0743558414538316>
- Çaşıka, A. (2024). *Ebeveyn tükenmişliğinin yordayıcıları olarak eş desteği, stresle başa çıkma tutumları ve mükemmeliyetçilik* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Dolan, S. N. (1987). The relationship between burnout and job satisfaction in nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 12(1), 3-12. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1987.tb01297.x>
- Eroğlu, F., & Parlar, H. (2018). Evli kadın ve erkeklerde psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumuna etkisinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17(33), 89-101.
- Gelen, İ., Kumcağız, H., İstif, N., Sandalcılar, E. (2024). Sosyal medyayı aktif kullanan ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveyn tutumlarının aile içi iletişimi ile ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 1341-1432. <https://doi.org/10.7822/omuefd.1455013>
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Pearson.

- Griffith, A.K. (2022). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, 37, 725–731 <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00172-2>
- Hiniker, A., Sobel, K., Suh, H., Sung, Y. C., Lee, C. P., & Kientz, J. A. (2015). *Texting while Parenting: How Adults Use Mobile Phones while Caring for Children at the Playground*. CHI'15: Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems, Seoul. <https://doi.org/10.1145/2702123.2702199>
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55.
- İnanç, L., Altıntaş, M., & Barış, T. (2017). Relationship between parental attitudes in raising children and personality types. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1731-1745. <https://doi.org/10.24289/ijsser.336505>
- Jago, R., Davison, K.K., Thompson, J.L., Page, A.S., Brockman, R., & Fox, K. R. (2011). Parental Sedentary Restriction, Maternal Parenting Style and Television Viewing Among 10- to 11-Year-Olds. *PEDIATRICS*. <https://doi.org/10.1542/peds.2010-3664>
- Jiang, P., Yang, X. & Zhu, L. (2024). Technoference interacts with parenting practices to predict children's attentional control indexed by intraindividual reaction time variability. *J Child Fam Stud*, 33, 1712–1725. <https://doi.org/10.1007/s10826-024-02835-w>
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Mızrak Şahin, B., Babadağ, B. (2016). Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 3(2), 223-269.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (31. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford.
- Koca, T. M. (2024). *Ebeveynlerde dijital farkındalık ve dijital bağımlılık: Ebeveyn tutumunun aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez
- Konrad, C., Hillmann, M., Rispler, J., Niehaus, L., Neuhoﬀ, L., & Barr, R. (2021). Quality of mother-child interaction before, during, and after smartphone use. *Frontiers in Psychology*, 12, 616656. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.616656>
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M. E., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216–219. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.07.023>

- Liu, Q., Wu, J., Zhou, Z., & Wang, W. (2020). Parental technofence and smartphone addiction in Chinese adolescents: The mediating role of social sensitivity and loneliness. *Children and Youth Services Review*, 118, 105434. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2020.105434>
- MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1, 130-149. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.2.130>
- McDaniel, B. T. (2019). Parent distraction with phones, reasons for use, and impacts on parenting and child outcomes: A review of the emerging research. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 72-80. <https://doi.org/10.1002/hbe2.139>
- McDaniel, B. T., Coyne, S. M., & Holmes, E. K. (2012). New mothers and media use: Associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and Child Health Journal*, 16(7), 1509-1517. <https://doi.org/10.1007/s10995-011-0918-2>
- McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016). "Technofence": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1), 85-98. <https://doi.org/10.1037/ppm0000065>
- McDaniel, B. T., Galovan, A. M., Cravens, J. D., & Drouin, M. (2018). "Technofence" and implications for mothers' and fathers' couple and coparenting relationship quality. *Computers in Human Behavior*, 80, 303-313. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.11.019>
- McDaniel, B. T., Pater, J., Cornet, V., Mughal, S., Reining, L., Schaller, A., Radesky, J., & Drouin, M. (2023). Parents' desire to change phone use: Associations with objective smartphone use and feelings about problematic use and distraction. *Computers in Human Behavior*, 148, 107907. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107907>
- McDaniel, B. T., & Radesky, J. S. (2018). Technofence: Parent distraction with technology and associations with child behavior problems. *Child Development*, 89(1), 100-109. <https://doi.org/10.1111/cdev.12822>
- Meeus, A., Coenen, L., Eggermont, S., & Beullens, K. (2021). Family technofence: Exploring parent mobile device distraction from children's perspectives. *Mobile Media & Communication*, 9(3), 584-604. <https://doi.org/10.1177/2050157921991602>
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse & Neglect*, 80, 134-145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.025>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., & Roskam, I. (2019). Parental burnout: What is it, and why does it matter? *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319-1329. <https://doi.org/10.1177/2167702619858430>

- Nasser-Abu Alhija, F., & Wisenbaker, J. (2006). A Monte Carlo study investigating the impact of item parceling strategies on parameter estimates and their standard errors in CFA. *Structural Equation Modeling*, 13, 204-228.
- Ochoa, W., Reich, S. M., & Farkas, G. (2020). The observed quality of caregiver-child interactions with and without a mobile screen device. *Academic Pediatrics*, 21(4), 620-628. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2020.07.012>
- Ogata, Y., Matsumoto, T., Suzuki, Y., Nishigori, T., Goto, A., Sato, A., Fukuda, T., Imaizumi, K., Kyozuka, H., Murata, T., Nagasaka, Y., Nishigori, H., Fujimori, K., Yasumura, S., Hosoya, M., Hashimoto, K., & The Japan Environment and Children's Study Group. (2025). Association between the duration of mothers' digital media use while with their children and two-year-old children's development from the Japan Environment and Children's Study. *Scientific Reports*, 15, 10137. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-87430-9>
- Örtücü, E. (2023). *Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişki ile sosyotelist olma durumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez
- Özcan, A. & Tezel Şahin, F. (2023). Teknoferans: Teknoloji cihazı müdahale ölçeği ve yaşam örneklerinde teknoloji müdahalesi ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 1-24. <https://doi.org/10.21733/ibad.1190823>
- Özbek, N. & Baltacı, Ö. (2024). Ebeveyn teknoferansı: Bir sistematik derleme çalışması. Yurtal, F. (Yay. Haz.), Rehberlik ve psikolojik danışmada güncel konular II içinde (s. 353 381). BİDGE Yayınları.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. <https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>
- Prikhidko, A. & Swank J.M. (2020). Exhausted parents experience of anger: The relationship between anger and burnout. *The Family Journal*, 28(3), 283-289. <https://doi.org/10.1177/1066480720933543>
- Qiao, L., & Liu, Q. (2020). The effect of technofence in parent-child relationships on adolescent smartphone addiction: The role of cognitive factors. *Children and Youth Services Review*, 118, 105340. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105340>
- Radesky, J. S., Kistin, C. J., Zuckerman, B., Nitzberg, K., Gross, J., Kaplan-Sanoff, M., Augustyn, M., & Silverstein, M. (2014). Patterns of mobile device use by caregivers and children during meals in fast food restaurants. *Pediatrics*, 133(4), 843-849. <https://doi.org/10.1542/peds.2013-3703>
- Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: The excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 37(9), 694-701. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000357>

- Roskam, I., Brianda, M., E., & Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Shao, T., Zhu, C., Lei, H., Jiang, Y., Wang, H., & Zhang, C. (2024). The relationship of parent-child technofence and child problematic smartphone use: The roles of parent-child relationship, negative parenting styles, and children's gender. *Psychology Research and Behavior Management*, 17, 2067–2081. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S456411>
- Stockdale, L. A., Coyne, S. M., & Padilla-Walker, L. M. (2018). Parent and child technofence and socioemotional behavioral outcomes: A nationally representative study of 10- to 20-year-old adolescents. *Computers in Human Behavior*, 88, 219–226. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.06.034>
- Swit, C. S., & Breen, R. (2022). Parenting during a pandemic: predictors of parental burnout. *Journal of Family Issues*, 44(7), 1817-1837. <https://doi.org/10.1177/0192513X211064858>
- Swit, C. S., Crossen, S., Kelly, C., Coyne, S. M., & van Gerwen, J. (2025). “Just five more minutes”: Exploring children's perspectives on parents' device use. *Journal of Child and Family Studies*, 34(6), 1462–1473. <https://doi.org/10.1007/s10826-025-03089-w>
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2001) Using Multivariate Statistics. 4th Edition, Allyn and Bacon, Boston.
- Tural, B. (2023). *Çalışan annelerde eş desteği ile ebeveyn tükenmişliği arasındaki ilişkide iş-aile çatışmasının aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Wolfers L. N. (2021). Parental mobile media use for coping with stress: A focus groups study. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(2), 304–315. <https://doi.org/10.1002/hbe2.252>
- Yıldız, E., Keşşafoglu, D., Altundal, M. N., Akel, G., & Uzundağ, B. A. (2025). Navigating the digital age: Children's self-regulatory skills and technofence in parent-child interactions. *Family Relations*, 1–15. <https://doi.org/10.1111/fare.13179>
- Zayia, D., Parris, L., McDaniel, B., Braswell, G., & Zimmerman, C. (2021). Social learning in the digital age: Associations between technofence, mother-child attachment, and child social skills. *Journal of School Psychology*, 87, 64-81. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2021.06.002>
- Zhang, J., Zhang, Q., Xiao, B., Cao, Y., Chen, Y., & Li, Y. (2025). Parental technofence and child problematic media use: Meta-analysis. *Journal of medical Internet research*, 27, e57636. <https://doi.org/10.2196/57636>